

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑ
ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΕΡΕΜΙΟΥ ΤΟΥ Α΄
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΡΑΚΟΝΗΣΙΑΣ

Ἐκδίδομεν κατωτέρω ἀνέκδοτον, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζομεν, πατριαρχικὸν γράμμα ἀναφερόμενον εἰς τὴν μονὴν τῆς Θεοτόκου τῆς Κορακονησίας ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ καὶ ἀποκείμενον ἐν τοῖς Γενικοῖς Ἀρχείοις τοῦ Κράτους (ἀριθμ. Γενικοῦ Εὐρετηρίου 253). Τὸ γράμμα τοῦτο ἀπελύθη ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου κατὰ μῆνα Ἰούλιον καὶ Ἰνδικτιῶνα τρίτην. Κατὰ τὰς χρονικὰς περιόδους, κατὰ τὰς ὁποίας οἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φερόμενοι δύο πατριάρχαι τοῦ 15 αἰῶνος ἐκυβέρνησαν τὴν Ἐκκλησίαν, τέσσαρα ἔτι συμπλῖπτουν πρὸς τὴν τρίτην Ἰνδικτιῶνα. Εἶναι δὲ ταῦτα τὰ 1530 καὶ 1545 τῆς πατριαρχείας Ἱερεμίου τοῦ Α΄ καὶ τὰ 1575 καὶ 1590 τῆς πατριαρχείας Ἱερεμίου τοῦ Β΄. Ἐν τῷ ἐκδιδομένῳ γράμματι ἀναφέρεται «ὁ πρῶν Ἰωαννίνων κῆρ Γεννάδιος» καὶ ἡ μνεῖα αὕτη θὰ ἔλυνε κατὰ τρόπον ὀριστικὸν τὸ πρόβλημα τῆς χρονολογήσεως τοῦ ἐγγράφου. Ἀτυχῶς ὁ μητροπολίτης Γεννάδιος εἶναι ἄγνωστος καὶ δὲν ἀναφέρεται εἰς τὰς νεωτάτας ἐργασίας περὶ τῆς ἐκκλησίας Ἰωαννίνων¹. Ἐν τούτοις λόγοι κυρίως τεχνικοὶ καὶ παλαιογραφικοί, ἰδίᾳ ἡ ἐξέτασις τῆς διὰ τοῦ μηνὸς καὶ τῆς Ἰνδικτιῶνος ὑποσημάνσεως (μηνολογίου), ἡ ὁποία ἐγράφετο διὰ χειρὸς αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν ὁποίαν παρεβάλομεν πρὸς ἄλλας τῶν δύο τούτων πατριαρχῶν, πείθουν ἡμᾶς ὅτι τὸ ἡμέτερον ἐγγράφον ἐξεδόθη ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ἱερεμίου τοῦ Α΄ καὶ διὴ κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1530.

Τὴν ἐκδοχὴν ταύτην καθιστᾷ ἔτι πιθανωτέραν τὸ γεγονός ὅτι, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐπιγραφῆς τῆς Παρηγορητίσσης τῆς Ἄρτης², ὁ πατριάρχης Ἱερε-

¹ Βλ. κυρίως Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Πάργης Ἀθηναγόρα, Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἰωαννίνων, Ἡπειρωτικὰ Χρονικά, τόμ. 3 (1928), σελ. 3-49. Εὐ. Σαβράμη, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῶν Ἰωαννίνων, αὐτόθι, τόμ. 7 (1932), σελ. 157-172. Ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Παραμυθίας, ἐρωτηθεὶς, εὐηρεστήθη νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ ὅτι εἰς μεταγενεστέρας ἐρεῦνας δὲν συνήντησε μητροπολίτην Ἰωαννίνων Γεννάδιον.

² Ἀ. Ὀρλάνδου, Ἡ Παρηγορητίσσα τῆς Ἄρτης, Ἀρχ. Δελτίον, τόμ. 5 (1919), σελ. 82: «ἤλθεν ἐνταῦθα ὁ παναγιώτατος πατριάρχης κῆρ Ἱερεμίας τὸ ἔτη μὴνὸς Ἰουλίου καὶ ἐποίησεν ἀγιασμόν».

μίας ἐπεσεφέθη κατὰ μῆνα ἀκριβῶς Ἰούλιον τοῦ 1530 τὴν ἡπειρωτικὴν πόλιν. Εἶναι δὲ προφανὲς ὅτι τὸ ἡμέτερον γράμμα ἐξεδόθη ἐν Ἄρτῃ διαρκούντος τοῦ ταξειδίου τοῦ πατριάρχου.

Ἡ μονὴ τῆς Θεοτόκου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται τὸ ἡμέτερον ἔγγραφο, κεῖται ἐπὶ τῆς «*χερσονήσου τῆς νήσου*» Κορακονησίας ἢ Κορωνησίας ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ¹. Κατὰ τινὰ παράδοσιν, ἐκτίσθη μεσοῦντος τοῦ Ζ' αἰῶνος². Πρόκειται ὁμως περὶ ἀπλῆς παραδόσεως, μὴ ἐπικυρουμένης ὑπὸ γραπτῶν μαρτυριῶν. Εἶναι ἐν τούτοις βέβαιον ὅτι ἡ μονὴ εἶναι ἀρχαιοτάτη, ἀφοῦ ἦνθει κατὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ἡ ἀρχαιότερα γνωστὴ εἰς ἡμᾶς μνεῖα εὔρηται ἐν βιβλιογραφικῷ σημειώματι τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 20 χειρογράφου κώδικος τῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἔνθα ἀναφέρεται ὁ καθηγούμενος Μελέτιος ὁ ἱερομόναχος. Ἔχει δὲ τὸ ἐν λόγῳ βιβλιογραφικὸν σημείωμα ὡς ἑξῆς: «*ἡ παροῦσα βίβλος τῆς μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Κορακονησίας*». Καί: «*Ἐπιληρώθη ἡ παροῦσα βίβλος τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Θεοτόκου τῆς Κορακονησίας, ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ β', ἡμέρᾳ β', ἰνδικτικῶνος α' ἔτους ςψα' [=1193]*»³.

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1436 ἐπεσεφέθη τὸ μοναστήριον ὁ Ἴταλὸς ἀρχαιολόγος καὶ περιηγητὴς Κυριακὸς ὁ ἐξ Ἀγκῶνος, ὁ ὁποῖος ἐσημείωσε τὰ ἑξῆς: «*Nos vero iussu principum quom ad pridie idus Septembr. ad piscosum exiguum Heronesum quem prope Arachthei fluminis ostia Καρακονήσιον vocitant, allaberemur inibi postquam per noctem membra quievimus sopnosque per littora culices inter infestos carpitantes. Venereo divo albescente die ad sacrum et conspicuum beatæ Virginis sacellum quod plerique graeca religione monachi colunt, sacris de more principibus coram exactis breve hoc marmoreum ad pavementum epigramma antiquis et atticis quoque litteris Karolo ipso indicante rege comperimus Κλαυδία Βερονίκη sic sonant latine: Claudia Veronice annorum XXIII salve*»⁴.

Ἐν βιβλιογραφικῷ σημειώματι κώδικος τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν ἀναφέρεται ἡ μονὴ κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος: «*† ἐκοιμήθη δὲ καὶ ὁ τοῦτου [τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου] ὑποτακτικὸς καὶ ἡγούμενος τῆς Θεοτόκου*

¹ Σερραφεῖμ τοῦ Βυζαντίου, Δοκίμιον ἱστορικῆς τινος περιλήψεως τῆς ποτε ἀρχαίας καὶ ἐγκρίτου Ἠπειρωτικῆς πόλεως Ἄρτης καὶ τῆς ὁσαύτως νεωτέρας πόλεως Πρεβέζης, (Ἀθῆναι, 1884), σελ. 170.

² Αὐτόθι.

³ Ν. Ἀ. Βέη, Verzeichnis der griechischen Handschriften des Peloponnesischen Klosters Mega Spilaeon, (Λειψία, 1915), σελ. 21-22. Σημειωτέον ὅτι τὸ ἔτος 1193 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἑνδεκάτην καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν πρώτην ἰνδικτικῶνα.

⁴ Ε. Ziebarth, Κυριακὸς ὁ ἐξ Ἀγκῶνος ἐν Ἠπειρῷ, Ἠπειρωτικὰ Χρονικά, τόμ. Α' (1926), σελ. 116. Ἐτηρηθῆ ἡ ὀρθογραφία τῆς ἐκδόσεως.

τῆς Κορακωνησίας καὶ πατὴρ ἡμῶν κῆρις Γερόντιος μηνὶ Ἰουλίῳ ἐνδεκάτῃ τοῦ *σφρξε* [1457] ἔτους τῆς νῦν *πρεχούσης ἰνδικτιώνος ι'...*¹. Ὀλίγα ἔτη βραδύτερον γίνεται μνεία τῆς μονῆς ἐν τῷ κατὰ τὸ ἔτος 1521 γραφέντι *Χρονικῶ τῶν Μετεώρων*. Κατὰ τὰ ἔτη 1481-1482 Γαλακτίων τις «διὰ χρημάτων ἐπισπάσας ἑαυτῷ τὸ τῆς ἡγουμενείας ὄνομα ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς ἄρχουσι, πάντα διέφθειρεν ὑπὸ ἰδιογνωμίας τὰ τῆς μονῆς τοῦ Μετεώρου»². Οὗτος, ἐξωσθεὶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Λαρίσσης Διονυσίου καὶ τοῦ πατριάρχου Νήφωνος καὶ ἀποθανῶν, «ὥσπερ νῦν [=1521] ὁρᾶται τυμπανιαῖος, φρικτὸν θέαμα, ἐν τοῖς τόποις τῆς Ἄρρης, εἰς τὸ Καρακονήσιν»³. Ἐτερον βιβλιογραφικὸν σημεῖωμα Ἀθηναίου κώδικος ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὸ μοναστήριον τῆς Καρακονησίας. *Ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ ἀχ'* [1670], λέγει τοῦτο, τὸν *μῆναν τὸν Ὀκτώβριον ἦλθεν ὁ Εὐγένιος ἱερομόναχος ἀπὸ τοῦς Κωστακέους εἰς τὸ μοναστήριον εἰς τὴν Καρακονησαϊαν καὶ ἀνήγειρεν αὐτήν, καὶ ἔκτισε τὰ κελλῖα καὶ ἐσυμμάζωξε μοναχοὺς καὶ ἱερομονάχους· τὸ αὐτὸ ἔτος ἔκαμε καὶ τὴν Φανερομένην μετόχιον εἰς τὸ μοναστήριον ὁποῦ κεῖται ἄνωθεν τοῦ Ὀφρυνί...ους»⁴.*

Ἄναγράφομεν ἄνωτέρω τὰς γνωστὰς εἰς ἡμᾶς περὶ τῆς μονῆς μνείας, χωρὶς νὰ νομίζωμεν ὅτι παρέχομεν πλήρη τὴν ἱστορίαν αὐτῆς.

Τὸ κατωτέρω ἐκδιδόμενον γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου, σφζόμενον ἐν πρωτοτύπῳ, ἔχει γραφῆ ἐπὶ χάρτου διαστάσεων 0,30×0,31 τοῦ μέτρου· αἱ διαστάσεις τοῦ γεγραμμένου μέρους (ἄνευ τοῦ μηνολογίου) εἶναι 0,125×0,24 μ. Ἀπευθύνεται δὲ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Βονδίτζης (Βονίτσης), τοὺς κληρικοὺς καὶ τοὺς προύχοντας τῆς αὐτῆς ἐπισκοπικῆς περιφερείας.

† Ἰερεμί(ας) ἐλέω Θε(ο)ῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
Νέ(ας) Ῥώμης κ(αὶ) οἰκουμενικὸς π(α)τριάρχ(ης).

† Θεοφιλέστατε ἐπίσ[κ]οπε Βονδίτζης, καὶ ἐντιμότ(α)τ(οι) κληρικοὶ καὶ οἱ καλλιστείνοντες ἐν αὐτῇ χριστιανοί. χάρις εἶη ὑμῖν | ἅσαι καὶ εἰρήνη ἀπὸ [Θεοῦ π]αντοκράτορος. γνωστὸν ἔστω ὑμῖν, πῶς ὁ πρῶην Ἰωαννίν(ων) κῆρ Γεννάδ(ιος) μετὰ τῶν ἐν τῇ | θεῖα καὶ σεβασμία μ[ο]νῆ] τῆς Παναγίας μου

¹ Ἰ. Σακκελίωνος, Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος, (Ἀθήναι, 1892), σελ. 36. Πρβλ. Σπ. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομῆμων, τόμ. 7 (1910), σελ. 156. Καὶ ἐδῶ ἡ ἰνδικτιῶν δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἔτος, τὸ ὅποτον συμπάτει πρὸς τὴν πέμπτῃ ἰνδικτιῶνα.

² Σύγγραμμα Ἱστορικόν, παρὰ L. Heuzey-H. Daumet, Mission archéologique de Macédoine, (Παρίσι, 1876), σελ. 443. Πρβλ. Ἰ. Βογιατζίδου, Τὸ Χρονικὸν τῶν Μετεώρων, Ἐπετ. Ἐταιρ. Βυζαντινῶν Σπουδῶν, τόμ. 2 (1925), σελ. 182.

³ Heuzey-Daumet, Αὐτόθι.

⁴ Ἰ. Σακκελίων, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 37.

τῆς ἐν τῇ Κορακονησίᾳ, διακειμέν(ων) μοναχῶν, ἀνέφερον εἰς τὴν ἡμῶν / μετριότη(η)τι(α), οὗ αὐτόθι ἔχοντες χελοκοφινοβίβαρα [ἐκ]παλαι, ἐξ ὧν ἔχουσι μικρὰν ἀπόλαυσιν, τινὲς ἐκ τῶν αὐτόθι / τάχα χριστιανοὶ ἀντὶ συνδρομῆς καὶ βοηθεί(ας) ὡς ὄφειλον ποιεῖν εἰς τὸ μοναστήριον, διὰ ψυχικὴν αὐτῶν σ(ωτη)-ρίαν, / ἐπαπειλῶνται καὶ λέγουσι δοῦναι δι' αὐτὰ τέλος ἀθθεντικόν, καὶ ἀποσπᾶσαι καὶ ἐκβαλεῖν αὐτά, ἀπὸ τῆς ἱερᾶς / αὐτῶν μονῆς, διατοῦτο γράφομ(εν) καὶ ἀποφανόμεθα πρὸς αὐτούς, ἵνα κἂν ὅποιοι εἰσὶν ἱερωμένοι ἢ λαϊκοί, / ἀπέχουσι ἀπὸ τῶν αὐτῶν βιβαρῖ(ων) τῆς μονῆς καὶ μεταβληθῶσι ἀπὸ τῆς τοιαύτης πονηρᾶς καὶ κακίστης βουλῆς / καὶ μηδ' ὄλως φαίνονται ἐναντίοι τοῦ μοναστηρίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μοναχῶν, ἀλλὰ μάλλον συντρέχουσι καὶ βοηθῶσι / καὶ υπερασπιῶν[ται] αὐτό. εἰ δὲ καὶ ἔτι φανῶσιν ἐναντίοι αὐτοῦ καὶ φανερωῶς ἢ κρυφίως κινήθωσι καὶ θελή[σωσι] βλάβην προσενῆσαι αὐτό, καὶ δοῦναι τέλος εἰς τὸ ἀποσπᾶσαι τὰ βιβάρια ἐξ αὐτοῦ, ἔχει αὐτοὺς ἀφωρισμένους / ἢ μετριότης ἡμῶν, καὶ κατηραμένους καὶ ἀσυγχώρητους κ(αί) μετὰ τῶν ¹ αὐτῶν θάνατον ἀσυγχώρητους καὶ ἀδιαλύτους. / οὕτως ἐν ἁγίῳ παρακελευόμεθα πνεύματι. τούτου οὖν ἕνεκα ἐγράφη πρὸς ὑμᾶς καὶ ἡ παροῦσα γραφὴ τ(ῆς) ἡμῶν μετριότη(η)τι(ος): —

Μηνὶ Ἰουλλ(ίῳ) Ἰν(δικτιῶν)ος Γης Ϛ.

Διὰ τοῦ γράμματος τούτου ὁ Πατριάρχης, τῇ αἰτήσει τοῦ πρόφην μητροπολίτου Ἰωαννίνων καὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ τῆς Κορακονησίας συνασκειμένων μοναχῶν, προτρέπει, ἐπὶ ἀπειλῇ ἀφορισμοῦ, τοὺς ἐν Βονίτῃ χριστιανοὺς νὰ παύσουν παρενοχλοῦντες τοὺς εἰρημένους μοναχοὺς, παρὰ τῶν ὁποίων ἀπαιτοῦν ἀθθεντικὸν τέλος διὰ τὰ ὑπ' αὐτῶν κατεχόμενα χελοκοφινοβίβαρα.

Τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου εἶναι ἀρκετὰ σαφές, ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται ἰδιαιτέραν ἐρμηνείαν. Ἐπὶ δύο μόνον σημείων ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου. Καὶ πρῶτον δέον νὰ γίνῃ λόγος περὶ τοῦ ὄρου χελοκοφινοβίβαρα. Ἡ λέξις, ἢ ὁποία δὲν ἀναγράφεται εἰς τὰ λεξικά τῆς μέσης καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς, εἶναι προφανῶς σύνθετος ἐκ τοῦ χέλυ ², κόφινος καὶ βιβάριον, δηλοῖ δὲ εἶδος βιβαρῖων. Πρόκειται περὶ ἰχθυοτροφείων εἰδικὴν ἔχόντων τὴν κατασκευὴν. Τοιαῦτα βιβάρια συνετήρουν πλεῖσται μοναί, αἱ ὁποῖαι ἐπετύγγανον δι' αὐτὰ παρὰ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων φορολογικὴν ἀτέλειαν ³.

¹ Ὑπεράνω τῆς λέξεως ἐγράφη ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς: ὦν. (=τόν).

² Δὲν νομίζομεν ὅτι τὸ πρῶτον σύνθετον δύναται νὰ ἔχη σχέσιν πρὸς τὴν λέξιν χελάνδιον.

³ Ἐν πρακτικῷ περὶ τῆς μονῆς Λέμβων τοῦ στρατοπεδάρχου Θρακησίων καὶ Φιλαδελφείας Μιχαὴλ τοῦ Φωκᾶ (1235, παρὰ Miklosich καὶ Müller, ADG, τόμ. 4, σελ. 18) ἀπαριθμοῦνται οἱ φόροι οἱ ἀπαιτούμενοι ἀπὸ τῶν βιβαρῖων: «Ὡσαύτας δεφενδεύει ἢ τοιαύτη μονὴ διὰ βασιλικῷ προσκυνητοῦ ὄρισμοῦ καὶ χρυσοβούλλου καὶ τὸ

Πρέπει ἐπίσης νὰ γίνη λόγος περὶ τοῦ ἐν τῷ ἐγγράφῳ ἀναφερομένου ἀθθεντικοῦ τέλους.

Ὁ ὅρος οὗτος δύναται νὰ σημαίη δύο τινά: α΄) φόρον πρὸς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς ἢ πρὸς τοὺς ἐνοικιαστὰς τῶν φόρων, οἱ ὅποιοι ἠδύναντο νὰ εἶναι καὶ χριστιανοί, καὶ β΄) τέλεσμα πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν ἐπικυριαρχίαν καὶ δεσποτείαν τῶν ἀκτῶν ἢ τῶν λιμνῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἤσκειτο ὑπὸ τῶν μοναχῶν ἢ διὰ τῶν βιβαρίων ἀλιεῖα. Τοιαύτην περίπτωσιν τελέσματος ἀπαντῶμεν καὶ ἐν βυζαντινῷ αὐτοκρατορικῷ ἐγγράφῳ τοῦ ἔτους 1229, ἐν τῷ ὁποίῳ λέγεται: «Τὸ μέρος τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς κατὰ τὴν Σμύρνην διακειμένης καὶ ἐπονομαζομένης τῶν Λέμβων ὑπέμνησε τὴν βασιλείαν μου, ὡς ὁ ποταμὸς Ἐρμῶν εἰσέρρει μετὰ τῶν ἄλλων καὶ εἰς τὸ βιβάριον αὐτῆς τὸ ἐπιλεγόμενον ὁ Γῦρος, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἐκεῖσε πάντα βιβάρια ἐτέλουν τῷ Καλλιγοπούλῳ, ὡς ἔχοντι εἰς πρόνοιαν τὰ δίκαια τοῦ ποταμοῦ»¹. Ἐν δ' ἑτέρῳ περὶ τῆς αὐτῆς μονῆς ἐγγράφῳ τοῦ ἔτους 1234 ἀναγινώσκομεν: «... κατεβάλλετο δὲ τὸ μέρος τῆς μονῆς πρὸς τοὺς πακτικῶς ἔχοντας τὸ τοιοῦτον βιβάριον τοῦ ποταμοῦ κατ' ἔτος χάριν τῶν ἐξ ἀνέμου μέρος τι πάνυ ὀλίγον»².

Περὶ τῶν προσόδων, τὰς ὁποίας ἀπέφερον εἰς τοὺς κυριάρχους ἢ ἀλιεῖα τοῦ Ἀμβρακικοῦ, δὲν ἔχομεν πληροφορίας. Τοῦναντίον γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἀλιευτικὴ πρόσοδος δύο ἄλλων ἠπειρωτικῶν πόλεων ἦτο σημαντικωτάτη. Οἱ Βενετοὶ εἰσέπραττον ἐκ τῶν ἰχθυοτροφείων τοῦ Βουθρωτοῦ, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται καὶ ἐπὶ τῆς ἀνδηγαυικῆς κατοχῆς (*priscarie vivariorum Butrontoy*), 1300 δουκάτα κατὰ τὸ ἔτος 1516, 2500 κατὰ τὸ ἔτος 1560 καὶ 1600 ρεάλια κατὰ τὸ ἔτος 1725³. Τὰ δὲ ἰχθυοτροφεῖα τῶν Ἰωαννίνων ἐμισθοῦντο ἐπὶ Ἀλῆ πασᾶ ἀντὶ δέκα πέντε χιλιάδων πιάστρων ἑτησίως⁴.

ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ

βιβάριον αὐτῆς ἀπὸ τε τοῦ βιβαροπάκτου, προσκυνητικίου, ὄψωνίου, ἐξελάσεως πλωίμων καὶ λοιπῶν ἑτέρων συνηθειῶν τῶν ἐτησίως ἀπὸ τῶν βιβαρίων ἀπαιτουμένων». Πρβλ. αὐτόθι, σελ. 240. Τὴν μελέτην τοῦ G. Ferrari, *Di alcune leggi bizantine riguardanti il littorale marino e la pesca nelle acque private*, *Rendiconti del R. Istituto Lombardo*, 2^a σειρᾶ, τόμ. 42 (1909), σελ. 558 κέ. δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὑρωμεν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν Ἀθηνῶν. Π. Ζέπου, *Συνταγματικὸν Νομικὸν Ἀλεξάνδρου Ἰωάννου Ὑψηλάντη Βοεβόδα, ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας*, (Ἀθήναι, 1936), σελ. 58-59, ἰδίᾳ σμ. 5. Πρβλ. καὶ A. Soloviev - V. Moš'in, *Diplomata graeca regum et imperatorum Serviae*, (Βελιγράδιον, 1936), σελ. 387-388.

¹ Miklosich καὶ Müller, Ἔνθ' ἀνωτ., τόμ. 4, σελ. 239.

² Αὐτόθι, σελ. 243.

³ Ἱ. Ρωμανοῦ, *Περὶ Βουθρωτοῦ*, *Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας*, τόμ. 3 (1891), σελ. 558.

⁴ A. Andréadès, *Ali Pacha de Tébélin économiste et financier*, ἐν *Revue des études grecques*, τόμ. 25 (1912), σελ. 455 σμ. 4.